

Språkrör Gröna seniorer Riks
Lena Östholm Munkberg
Lennart Tonell
2022-11-15

Remissvar över betänkandet SOU 2022:41 Nästa steg - Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (S2022/03277)

Gröna Seniorer är ett äldreförbund inom Miljöpartiet de Gröna. Vi arbetar med samtliga politiska frågor men särskilt med sådana som rör personer som nått pensionsåldern. Vi har ett eget program för frågor som berör äldre, särskilt vård och omsorg samt diskriminering.

Vi svarar av eget initiativ på remissen om utredningen av en ny äldreomsorgslag, Nästa steg SOU 2022:41.

Gröna Seniorer är positiva till att äldreomsorgen ska omfattas av en särskild lag. Det bör stärka de äldres möjlighet att få rätt stöd och service. Vi ser positivt på lagens syfte att förtydliga äldreomsorgens definition, uppdrag, innehåll och möjlighet till nationell likvärdig kvalitet. Det förebyggande, hälsofrämjande perspektivet är viktigt liksom rehabiliterande insatser samt att stödjande funktioner och förmågor som finns hos den äldre.

Lagens starka koppling till socialtjänstlagen medför dock att det finns flera otydliga skrivningar. Ett exempel är att begreppet ”verka för” som återkommer i lagtexten, vi ser det som en brist att otydliga begrepp används i en förstärkt lagstiftning. Socialtjänstens verksamhet bygger redan på alltför många bedömningsfrågor. Det behövs konkreta rättigheter. Ett annat exempel på en otydlig skrivning är: ”Lagen gäller i vissa delar även dem som genom avtal utför kommunens uppdrag” Här skrivs i vissa delar, detta ger en otydlighet. Det behöver vara tydligt i vilka delar som avses. Vi anser även att begreppet ”skälig levnadsnivå” bör ändras till ”god”, i enlighet med definition i LSS. Detta är ett område som vi anser bör utredas vidare

Efter utbrottet av Coronapandemin blev det tydligt att stora delar av äldreomsorgen inte fungerar. Något som för många var uppenbart långt tidigare. Äldrereformens övergång till en äldreomsorg som i huvudsak bedrivs i det egna hemmet var på den tiden steg i rätt riktning, men har idag stora brister när allt fler äldre, sjuka och sköra personer förväntas bo hemma med hjälp av hemtjänst och/eller hemsjukvård. Varken kommunernas hemtjänst (även upphandlad sådan) eller sjukvården förmår motsvara behoven av medicinsk kompetens och omvårdnad. Två tredjedelar av all omvårdnad utförs fortfarande av anhöriga, och ofta på bekostnad av den egna hälsan. Därför är det viktigt att understryka att närståendes insatser är och ska förbli frivilliga.

Flera äldre som idag vårdas i särskilt boende eller i hemmet har ett så stort vårdbehov att det ligger mellan sjukhusvård och primärvård. Vi anser att definitionerna av kommunal och regional primärvård behöver tydliggöras för att gränsdragningarna ska vara lätta att tolka.

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att få en medicinsk bedömning av sjuksköterska dygnet runt, men inför inget krav på att det ska finnas en sjuksköterska på plats på boendet dygnet runt eller något krav på inställelsetid för att utföra bedömningen. Vi föreslår därför att den frågan utreds ytterligare, även frågan om vilken medicinteknisk utrustning som ska finnas på särskilda boende bör utredas och tydliggöras. Vi anser att en äldres behov gällande exempelvis syrgas och sondmatning ska kunna tillgodoses både i ordinärt boende och på särskilt boende.

Gröna seniorer välkomnar förslaget att socialnämnden årligen ska upprätta en kvalitetsberättelse för äldreomsorgen. Kvalitetsberättelsen kan ses som ett komplement till den patientsäkerhetsberättelse som hälso- och sjukvårdens verksamheter upprättar och kan även innefatta samarbetet fungerar mellan sjukvård, omsorg och socialtjänsten. En viktig del av kvalitet är att patientsäkerheten utvecklas, bristande delegeringar, felaktiga instruktioner, tidsbrist och slarv orsakar situationer som kan förebyggas. Det kan handla om fallolyckor, bristfälliga hjälpmedel, felaktig medicinering och/eller tandvård. All personal bör vara väl insatta i patientsäkerhetsarbetet, och ett bra kvalitetsarbete bör vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det är viktigt att även utveckla forskningsanknytningen inom kommunernas ansvarsområden.

Förslag lämnas i varje stycke nedan med förslag om ändring eller tillägg till lagtexten.

1.1 Förslag till lag (2024:000) om äldreomsorg

1 § Tillägg: Övergången från LSS till äldreomsorgen när den enskilde fyller 65 år bör vara en sömlös övergång. Den person som tidigare beviljats insatser enligt LSS-lagen bör ges samma möjligheter efter de fyllt 65 år. Övergången från LSS-insatser till insatser enligt socialtjänstlagen efter 65 år minskar deras möjligheter till ett självständigt liv. Den enskilde är ofta inte medveten om hur och varför dessa skillnader inträder.

Mål för äldreomsorgen

5 § Äldreomsorgen ska, utöver de mål som anges i 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

Tillägg: Multisjuka äldre ska ges en möjlighet till omsorg och sjukvård på primärvårdsnivå av god kvalitet oavsett om det innebär i hemmet eller på ett särskilt boende.

Boende

8 § Socialnämnden ska verka för att personer som omfattas av 1 § första stycket denna lag får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för personer som behöver särskilt stöd och omfattas av 1 § första stycket i lagen.

Kommunen får även inrätta särskilda boendeformer för personer som omfattas av 1 § första stycket i lagen som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering.

1 § Tillägg: Personer med ett stort vårdbehov ska själva ges möjlighet att välja när de ska få en plats på ett särskilt boende. Alla äldre över 85 år som så önskar ska erbjudas en plats på ett boende enligt 8 § 1§ utan biståndsbedömning. Detta minskar oron hos många äldre sköra personer och även hos deras anhöriga. Vi anser att detta endast bör beröra en mindre andel eftersom de flesta vill bo kvar hemma så länge som möjligt.

Tillägg: Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering för att motverka ofrivillig ensamhet.

12 § För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 8 §, ska det ingå i en skälig levnadsnivå enligt 4 kap.

1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Ändring:

- skälighetsnivå ändras till god, i enlighet med definition i LSS.
- att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Första stycket gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform.

Tillägg: Make eller sambo ska erbjudas ett eget boende utefter dennes förutsättningar om maken eller sambon med biståndsbeslut om boende enligt 8 § avlider först.

Individuell planering

17 § Bestämmelser om individuell plan finns i 2 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453) och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). En sådan plan ska upprättas då en person flyttar in i ett sådant boende som avses i 8 § andra stycket denna lag, om den enskilde samtycker till det och det inte är uppenbart obehövt.

18 § En genomförandeplan över när och hur insatser som har beviljats en person efter en prövning enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska genomföras ska upprättas, om det inte är uppenbart obehövt.

Tillägg: Den individuella planen enligt 17 § och genomförandeplanen enligt 18 § ska efter upprättande kopplas samman dokumentationsmässigt för att skapa en helhetsbild av den enskildes situation och för att undvika brister i dokumentations- förloppet. Planerna ska kunna kommuniceras på ett tydligt sätt till den enskilde och anhöriga.

Personer som vårdar en närstående

19 § Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer en närstående som omfattas av 1 § första stycket denna lag. Socialnämnden ska i sin uppsökande verksamhet informera om stöd till anhöriga och andra närstående.

Tillägg: Även informera om att det är frivilligt att vårda en närstående, samt om att ansvaret är kommunens. I stöd ska ingå avlastning. Många anhörigvårdare är själva äldre och ska inte behöva riskera sin egen hälsa för att ta hand om make/maka.

Ledarskap

20 § Tillägg: En adekvat likvärdig utbildning bör arbetas fram för att säkerställa kunskapskraven hos chefer inom äldreomsorgen. Detta är en del av de insatser som krävs för att höja statusen på arbetet inom äldreomsorgen. Denna utbildningsmodell kan jämföras med motsvarande inom skolans rektorsprogram.

Tillägg: Ansvarsförhållandet på ledningsnivå mellan kommuner behöver förtydligas när en enskild placeras i annan kommun.

Personal

21 § I verksamhet som utför insatser inom äldreomsorgen ska det finnas den personal som behövs för att insatserna ska kunna utföras i enlighet med de mål och krav som gäller för verksamheten enligt denna lag och socialtjänstlagen (2001:453).

Ändring: Formuleringen om att det ska finnas ”den personal som behövs” för att uppnå de mål och krav som gäller är för vag. Det bör arbetas fram en lägsta nivå gällande andel personal per avdelning på vård- och omsorgsboende och på demensboende, detsamma bör även arbetas fram inom hemtjänst för omsorgsinsatser.

Tillägg: Det bör även införas ett lägsta utbildningskrav för omvårdnadspersonal med yrkesutbildning till vårdbiträde. Ingen ska arbeta i hemtjänst eller på vård- och omsorgsboende utan lägst vårdbiträdesutbildning med kunskap om äldre människor och deras behov.

Fast omsorgskontakt

22 § Den som har hemtjänst med stöd av 4 kap. 1 eller 2 a § socialtjänstlagen (2001:453), eller bor i en sådan boendeform som avses i 8 § andra stycket denna lag, ska erbjudas en fast omsorgskontakt, om det inte är uppenbart obehövligt.

Ändring: Formuleringen ”om det inte är uppenbart obehövligt” bör strykas. Den kan ge upphov till ett utrymme för tolkning.

Uppföljning

23 § Socialnämnden ska följa upp om de insatser som beviljats en person enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) tillgodoser personens behov. Uppföljningen ska även ske med utgångspunkt i insatsernas kvalitet enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen.

Tillägg: Enligt SOSFS 2011:9, 6 kap. Personalens medverkan i kvalitetsarbetet

1 § ska ”vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna som ingår i ledningssystemet”. Detta bör läggas till eftersom efterlevnaden av ledningsprocesserna är avgörande för resultatet.

Tillägg: IVO:s insatser ska utvecklas och resurser tilldelas för att följa upp jämlikhet och kvalitet inom äldreomsorgen i hela landet.

Nationell ordning för kvalitetsutveckling i äldreomsorgen

28 § En nationell ordning för kvalitetsutveckling ska gälla för äldreomsorgen.

Tillägg: Den ska närmare ange äldreomsorgens uppdrag och innehåll samt de mål och bestämmelser för genomförande som ska gälla för äldreomsorgen. Ordningen för kvalitetsutveckling ska utformas utifrån bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) och denna lag, samt från hälso- och sjukvårds tandvårdslagen.

Ändring: Utredningen föreslår olika områden för en nationell ordning för kvalitetsutveckling NOK. Tyvärr ingick det inte i utredningens uppdrag att även ge förslag på äldreomsorgens uppdrag och innehåll. Detta saknas för en tydlig definition av äldreomsorgen. Det behövs bättre preciseringar av vad som ingår i en god äldreomsorg hur uppföljning utvärdering och kvalitetsutveckling ska ske samt förbättrade möjligheter till forskning inom området.